

ממפתן הרפת

עוד על תיכנון מכוני חליבה

חי הברון חולק על דעתי בדבר משך החליבה הרצוי, שיוטל על חולב בודד. הוא צודק שלבעיה צדדים רבים: אירגוניים, כוח עבודה מקצועי, תנאי החזקת העדר, גובה ההשקעה — ואני מוסיף — כושרו הפיזי ופריזונו של החולב ובעיות ניהול עדר גדול. ראשית, נקבע כמה הנחות לתיכנון ענף בקר החלב במשק קיבוצי, כי עליו מדובר במקרה זה. נקבע כבר, שהיקף הענף במשק קיבוצי צריך להתבסס סביב 150 פרות לכל הפחות ורצוי שיהיה גדול מזה. תביעה זו מוסברת בכך שרק בממדים גדולים אפשר לשכלל את הציוד המכאני, המביא עמו צמצום מספר ימי העבודה, משחרר את העובדים מהמאמץ הפיזי הקשה ומאפשר התמחות בסעיפי עבודה שונים וספציפיים (הזנה, חליבה, גידול, ייצור בשר). בין הרצוי כנ"ל ובין המצוי למעשה קיים מרחק די גדול. שום אדם לא יציע להקים מכון חליבה עם 9 יחידות חליבה במשק אשר לרשותו כיום 100 פרות, או אף פחות מזה. אך בבואנו היום לבנות מכון במשק כזה, עלינו להביא בחשבון גם הגדלת מספר החולבות ונתכנן את המכון כך, שבבוא הזמן לא תהיה כרוכה הגדלת המכון „בניתוחים” מכאיבים ויקרים.

נזכור שדווקא במשק בעל העדר הקטן יחסית — מוטלות על החולב בדרך כלל עבודות קשות בין החליבות. כגון: העמסת תחמיץ, ריפוד, הובלת שונות, פריקת עגלות ירק וכדומה. ויוצא שהשוני שהח' הברון מצביע עליו לגבי תנאי עבודה באנגליה ואצלנו, איננו „תופס” דווקא במקרה של משק, בו החולב שלנו עסוק בכל חליבה 3—4 שעות ובנוסף לזה — בעבודות שונות. אין הדבר כך במשק גדול, בעל צוות גדול יותר ומיכון משוכלל יותר.

אשר לשאלה עצמה — האם רצוי להכניס מאקסימום עובדים למעגל החליבה ולקצר את משך החליבה, הרי ידוע שהחליבה איננה העבר דה היחידה, אם כי אחת החשובות ביותר, המבשר צעות בעדר בקר לחלב. חליבות היום (בוקר וצהריים), הנמשכות ביחד 8—9 שעות, מפריעות

באירגון הזנה יעילה, כי הפרות זקוקות לזמן לאכילה ולמנוחה, להפסקות נאותות בין ארוחה לארוחה. תנועה בלתי פוסקת של פרות, המוקדמות ומובלות לחליבה והחזרות ממנה — איננה תורמת לשלוח ושקט, הדרושים כל כך לפרות משובחות. לעומת זאת, בסידור שאני מציע נמסכת חליבת בוקר $2\frac{1}{2}$ שעה, נאמר מ $5\frac{1}{2}$ עד 8, ונשאר לנו די זמן פנוי מ-8 עד $13\frac{1}{2}$. במשך $5\frac{1}{2}$ שעות אלה, הפרות אוכלות במשך כשעתיים ונותרו להן למנוחה שלוש שעות. חליבת צהריים מתחילה ב- $13\frac{1}{2}$ ומסתיימת ב-16 ומאפשרת הגדת ארוחת ערבית לפרות בשעות נוחות; ולרפתן, האחראי על ההזנה והטיפול, יש אפשרות להסתכל באופן יסודי בצורת האכילה של הבהמות, לגלות סימני דרישות, מקרי חולי וכו' — וכל זאת בשעות בהן, ברוב חודשי השנה, שורר עדיין אור מלא, והן בחזקת שעות עבודה „נורמאליות”. כמובן, שיש לראות את חלוקת יום העבודה הנ"ל כדוגמה בלבד ואפשר להתאימה לתנאי כל משק.

אשר לחליבת לילה: בעדר המונה 200 פרות ולמעלה מזה יש צורך בשלושה חולבים, כי במשמרת לילה יש לעסוק לא רק בחליבה; יש להשגיח על המלטות ובמקרה הצורך גם להגיש עזרה לממליטות, יש להוסיף מזון לגבוהות תנובה, להסדיר את שיירי המזון ליד האבוסים וכדומה. מבחינת טיב החליבה, יסכים בוודאי הח' הברון, שחשיבותה של חליבת לילה אינה נופלת משאר החליבות. בטבע הדברים, שיש רצון לסירי ים את עבודת הלילה מהר ככל האפשר, וקיימת סכנה, שאם נשאיר 2 עובדים או, במשק קטן, עובד אחד בלבד לביצוע החליבה — יתרבו „הזיופים” וה„פטנטים” למיניהם על כל התוצאות הקשות לבריאות העטינים ותנובת החלב. הנימוק של אי-ניצול ההשקעה במכון ע"י חליבה „מקוצרת” איננו עומד בפני ביקורת המציאות. בעדר של 200 חולבות מושקע סכום של כ-650,000 ל"י, כולל ערך הבקר. האם יש הגיון להחשיב כל כך השקעה נוספת לשלוש יחידות חליבה, שש עמדות חליבה והגדלת המיבנה ב-3

ברצוני לתאר את הפעולה ולמסור קצת מנסיוני הקצר. מקום הסימון הנזכר הוא על הירך, כ־10 ס"מ מתחת לחוד הירך, מצד ימין ומצד שמאל של הפרה. יש לגזוז את השערות במקום בו ייקבע המספר ולנקות במגרדה את הזבל והליכלוך. את קופסת החומר מחזיקים בתוך דלי עם מים חמים במשך 10 דקות, כדי לחממו עד 35–40 מ"צ. שופכים את החומר לצלחת שטוחה מפלאסטיק, כדי עובי שיכבה של $\frac{1}{2}$ ס"מ בערך. טובלים את המספר הדרוש בחומר ומטביעים אותו בלחיצה במקום הגזוז. את המספר אפשר להבחין מיד על רקע שחור כעל רקע לבן, וכי עבור כמה ימים הוא נעשה בולט יותר להיות ובמקום הצבע נוצרת צלקת. עם קביעת המספר יש להקפיד על כמה כללים: (1) המירווח בין פרה לפרה, בזמן הסימון, צריך להיות די גדול כדי למנוע שפשוף ומריחת הדדית של הצבע הטרי; (2) כולאים את הפרות בסגר למשך שעה עד שעה וחצי; (3) אין להעלות על התבנית יותר מדי חומר, כדי למנוע טישטוש המספרים; (4) לעבוד בכפפות גומי. הפרות מרגישות אינוחות במשך שתיים עד שלוש דקות, אך נרגעות מהר. אורך המספר הוא 10 ס"מ וצורתו ברורה מאוד. לדבריו של הח' ברמן מתקיים הסימון במשך כל ימיה של הפרה ורק פעם בשנה יש לגזוז את השיער, שעשוי לכסות את הצלקת. כדאי אולי לסמן את כל הפרות ואחרי זה כל עגלה, המגיעה לגיל הזרעה. חשוב לסמן גם את העגלים; אולם די לסמן במספר אחד על הגב ולהקל על ידי כך את זיהויים בזמן השקילות.

שלמה דורי

יפעת, נובמבר 1964

מטר, המסתכמת ב־6–7 אלפים ל"י, כשתמורת זה פותרים בעיות של טיב החליבה, ולדעתי גם אירגון יעיל של הזנה ועבודה. כאמור הדברים מכוונים לתכנון לפי גודל העדר הקיים ובהתחשב בות של התפתחותו בעתיד, מתוך ראיית יחידת עדר מינימאלית של 150 חולבות כנקודת מוצא.

סימון בקר

"קישטנו" את פרותינו ב"עדיים" למיניהם. באוזנם הימנית מתנוססת תווית ממשלתית, הפרחת אפשרויות לקריעת בדלי אוזניים, פציעה ותעסוקה לעובדי השירותים הווטרינאריים בהחלפתן של תוויות שנפלו ואבדו. "פיענוח" המספרים בשעה שהבהמה אינה מגלה "הבנה" מספקת לאות כתובה — הוא אחד המבצעים הלא קלים ביותר. באוזן השמאלית מתנוססת התווית של התאחדות מגדלי בקר, שאף היא מצטיינת בכל "הסגולות" של התווית הממשלתית. אלה הם תכשיטי ה"עגילים". על הצוואר תלינו שרשרת עם תווית ממתכת. נתעלם מהמקרים של איבוד שרשרות, נשירת תוויות וממקרים של "תלויות" על כל זיו או נו — אך קיימת בעיה של זיהוי פרות בזמן החליבה במכון מטיפוס "שדרת-דג", כשהמספר מוסתר והחולב אינו מכיר את הפרות. וזהו המצב בעדרים רבים, בייחוד בגדולים. גם זיהויין של פרות מתייחמות, ממרחק מסויים איננו אפשרי, לפי תוויות צוואר. הח' נחמן ברמן הציע לסמן את הפרות לפי שיטה המקובלת בעדרים רבים בניו-זילנד; לפי שיטה זו "חורכים" מספרים על גוף הפרה בחומר כימי מיוחד באמצעות מערכת תבניות נחושת. החומר והתבניות הובאו מארצות הברית ונוסו בכמה משקים.

● במחציתה השניה של המאה ה־19 אפשר היה לספק חלב טרי למוסקבה רק ממשקים שנמצאו במרחק של 15 קילומטר (לכל היותר) מהבירה, משום שלא ידעו כיצד לקררו וחששו להתחמצנות. בשנת 1882 החלו להגיע למוסקבה משלוחי חלב טרי מפינלנד, שהובאו בקרונות משא רגילים של הרכבת. אנשי מוסקבה היו תמהים ולא ידעו כיצד מצליחים הפינים בכך. בסופו של דבר נתברר שהפינים היו מכניסים לתוך המיכלים גושי חלב קפוא, אשר גודלם וכמויותיהם היו מווסתים בתכלית הדיוק, ובהגיע החלב למוסקבה לא נמצאו בו שיירים של גושים קפואים אלה. כך נתקיימה "סודיות" הפאטנט הזה משך הרבה זמן ורק לאחר גילוי פירורים אחדים של חלב קפוא באחד המשלוחים, פוענחה התעלומה ע"י המוסקבאים המופתעים.